Sprogstærk Skole i Odense Kommune

Målet er at du går herfra med…

- Viden om Sprogstærk Skole projektet i Odense Kommune
  - Pointer om sproglig udvikling i alle fag
  - Ideer til et fælles vejlederfokus på sprog

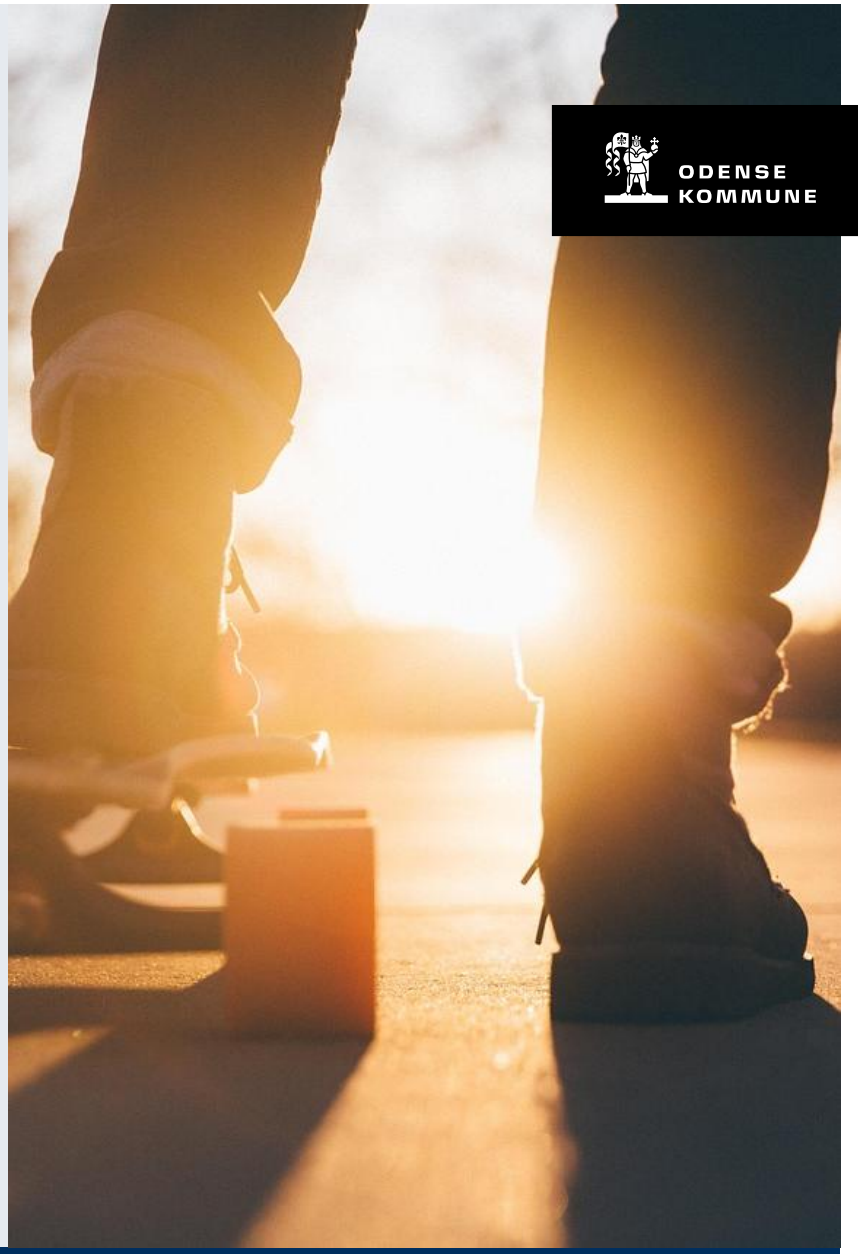

Sprogkonsulent i Odense Kommune

Nina Mathilde Haselbach

nihas@odense.dk

2327 3686

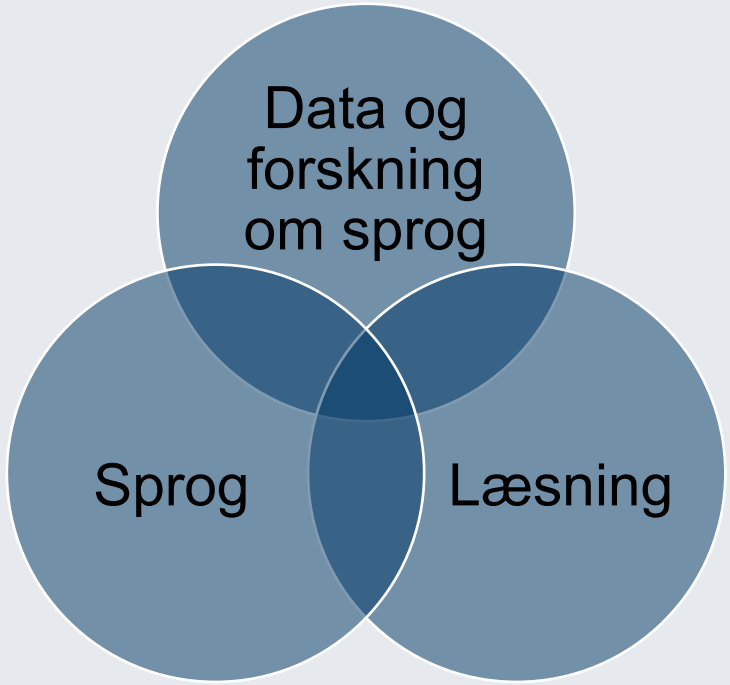

Sprogindsatsen på tværs af dagtilbud og skole

Sprog i ForårsSFO og BHKL

Sprog fra 1.- 9. kl.

Sprogvurdering & Sprogprøven

Sprogligt årshjul emu.dk

Tidligt sprog har ”livslang betydning”

Ordforråd mellem 16-30 mdr. hænger sammen med karakterer i 9. klasse

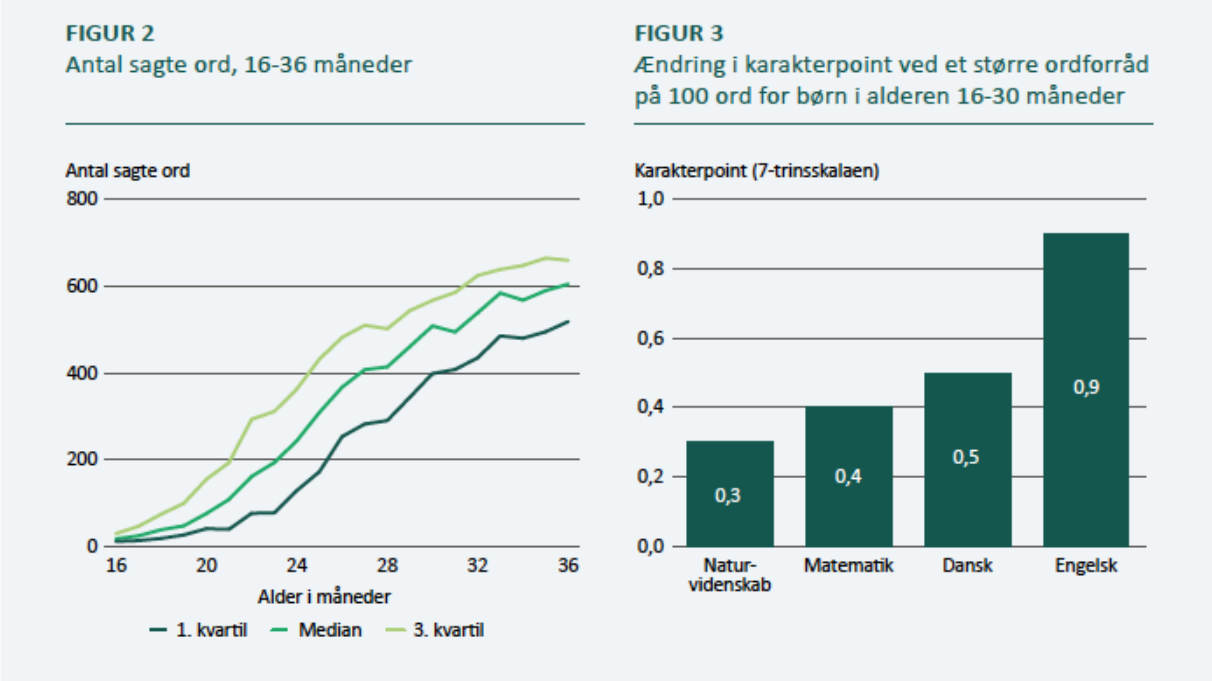

(kontrolleret for barne-, familie- og dagtilbudsfaktorer)

Kilder: Bleses et al., 2008; Dale et al., 2023

Tidligt sprog hænger sammen med…

> … generel læring, uddannelse, helbred, sociale relationer og trivsel helt ind i voksenlivet (fx Eadie et al., 2023; Law et al., 2018)

Sprog er den kompetence, der har størst sammenhæng med øvrige kompetencer (Pace et al., 2019)

Ordforråd er motor i sprogudvikling (Bleses et al., 2023)

Tidligt ordforråd kan forudsige afgangskarakterer i dansk, engelsk, matematik og fysik (Bleses et al., 2023)

Sprog som en nøgle til deltagelse

Makkersnak

- Fortæl på skift hinanden, hvordan I kommet herhen i dag.
- I har hver 30 sekunder.
- I må ***ikke*** bruge ord, der indeholder bogstavet [**n**].

Baggrunden for Sprogstærk Skole

Sprogindsats

- Sprogstærkt læringsmiljø for **alle** børn
- Fokuseret sprogindsats for **nogle** børn
- Fokus på **forældresamarbejdet** omkring sprog

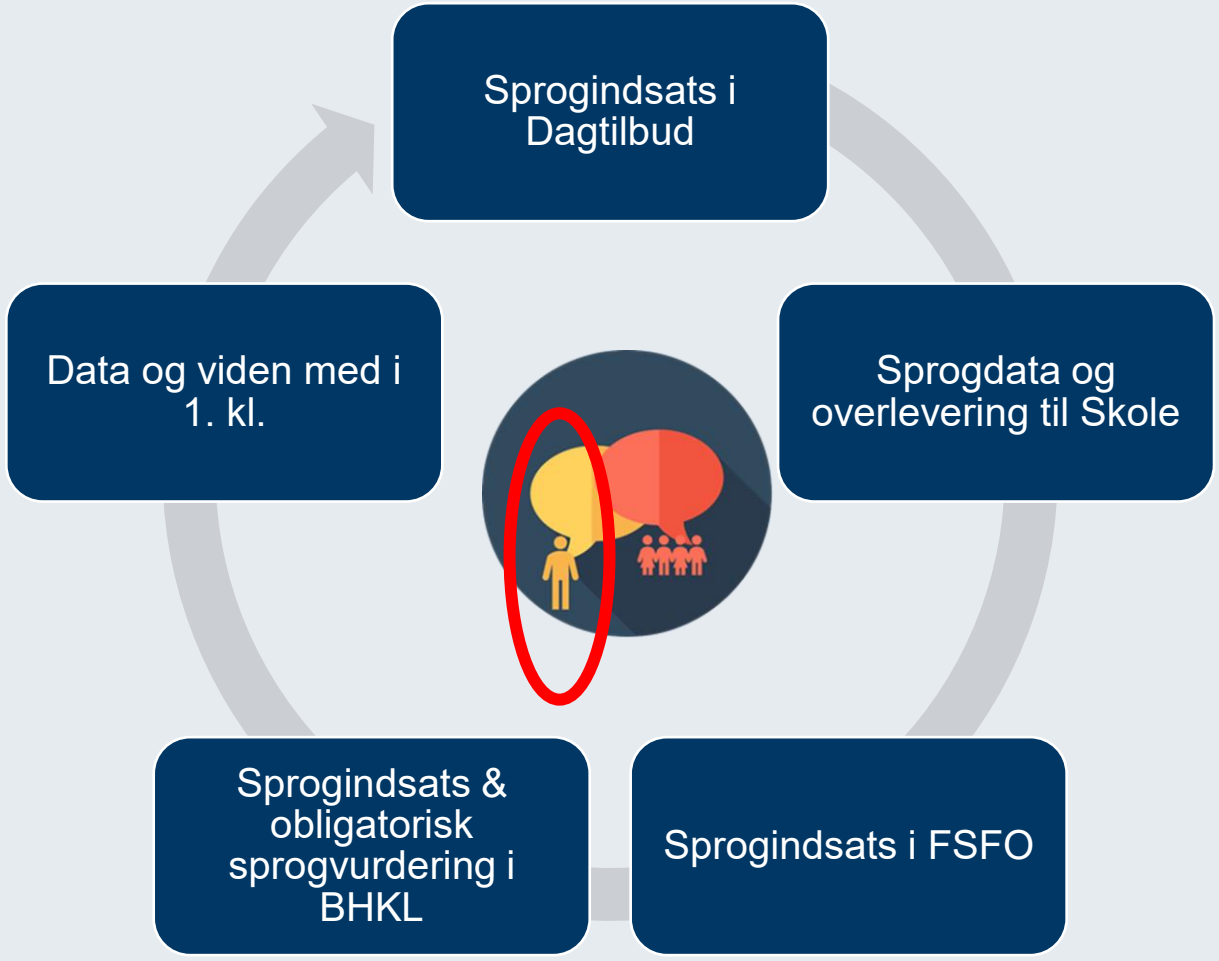

Sprogstærk skole

ODENSE KOMMUNE

Skolekultur

Læringsmuligheder

Organisering & systematik

Sprogstærk skole

Skolekultur

Læringsmuligheder

Organisering & systematik

De grundlæggende antagelser om sprog har betydning for, hvordan vi tænker skole

Overgange

Organisering af frikvarterne

Forældresamarbejdet

Sprog som fælles anlæggende

Sprogbrug i sociale fællesskaber

Sprogbrug i faglige fællesskaber

De grundlæggende antagelser om sprog er skolens sprogkultur og farver medarbejdernes praksis

ODENSE KOMMUNE

Hvilke udsagn kunne du møde på din skole?

Den nye elev skal i Toves klasse, det er hende, der ved noget om sprog

Lyttebingo er godt under elevfremlæggelser – så de andre elever ved, hvad de skal lytte efter.

Hvis han læser om emnet på Ukrainsk, har jeg ingen chance for at vide, om det er rigtigt

Vi taler jo dansk her – det må de lære!

Det forstyrrer meget i undervisningen, hvis de andre hele tiden skal oversætte til engelsk

Jeg bruger tit CL-strukturer, når de skal lære nye fagbegreber

Hun siger ikke så meget, men hun er nok bare genert

3 fokusord i hver time? – Det rækker jo som en skrædder i helvede!

Vi skal ikke tale for meget – så når vi mere!

Den der taler lærer – jeg bruger altid makkersnak

Jeg bruger modeltekster til at stilladsere elevernes skriveproces

ODENSE KOMMUNE

Hvad siger medarbejdere og elever?

<u>Vi spørger eleverne om fx</u>:

- Hvem taler mest i undervisningen?
- Hvilke sprog bruger I i undervisningen?

<u>Vi spørger de pædagogiske medarbejdere om fx:</u>

- Jeg prioriterer samtaler imellem eleverne i undervisningen
- Jeg arbejder for, at flersprogede elever skal opleve at alle deres sprog er velkomne i skolen

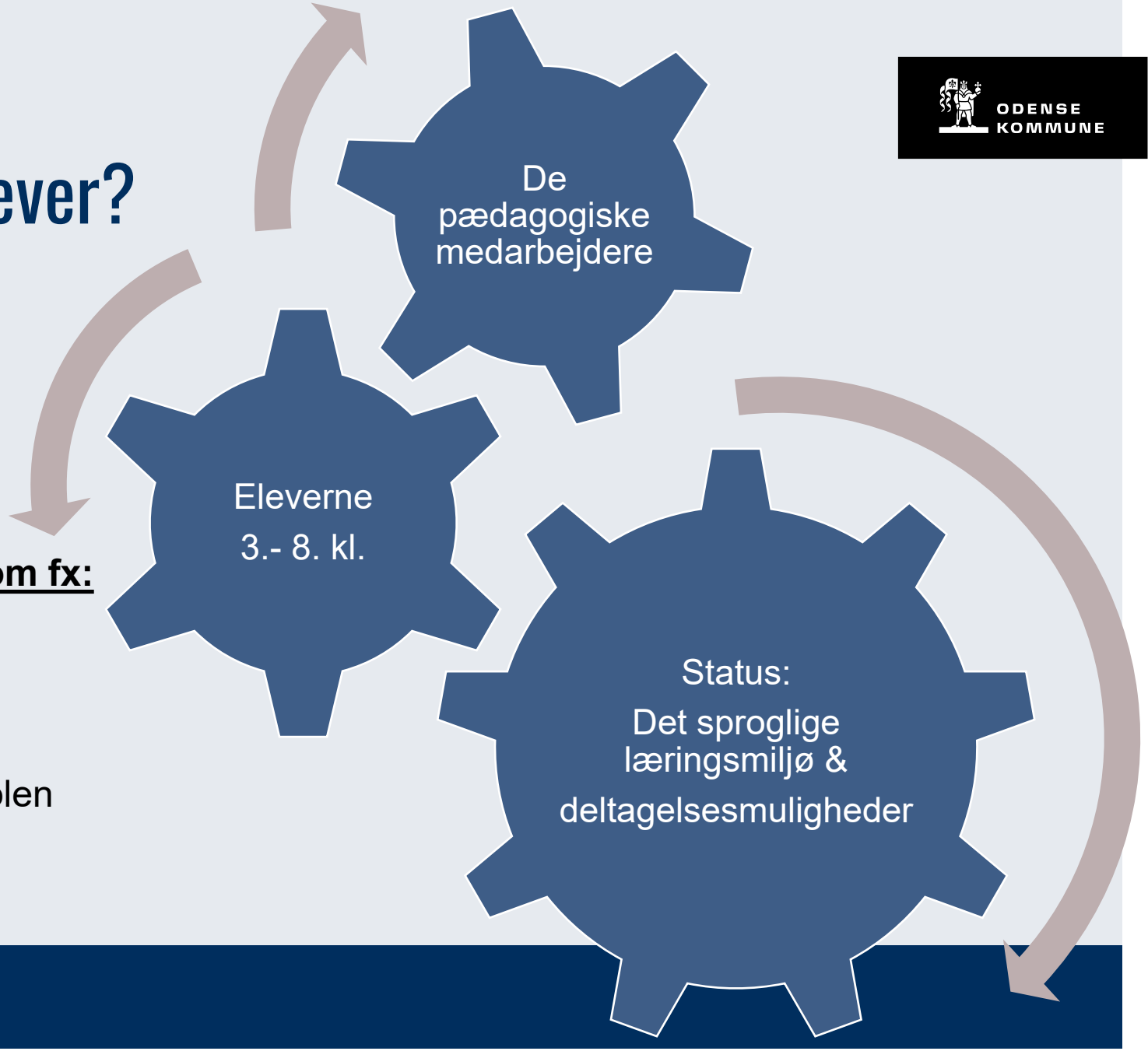

Jeg arbejder for, at alle elever skal opleve, at alle sprog er velkomne i skolen

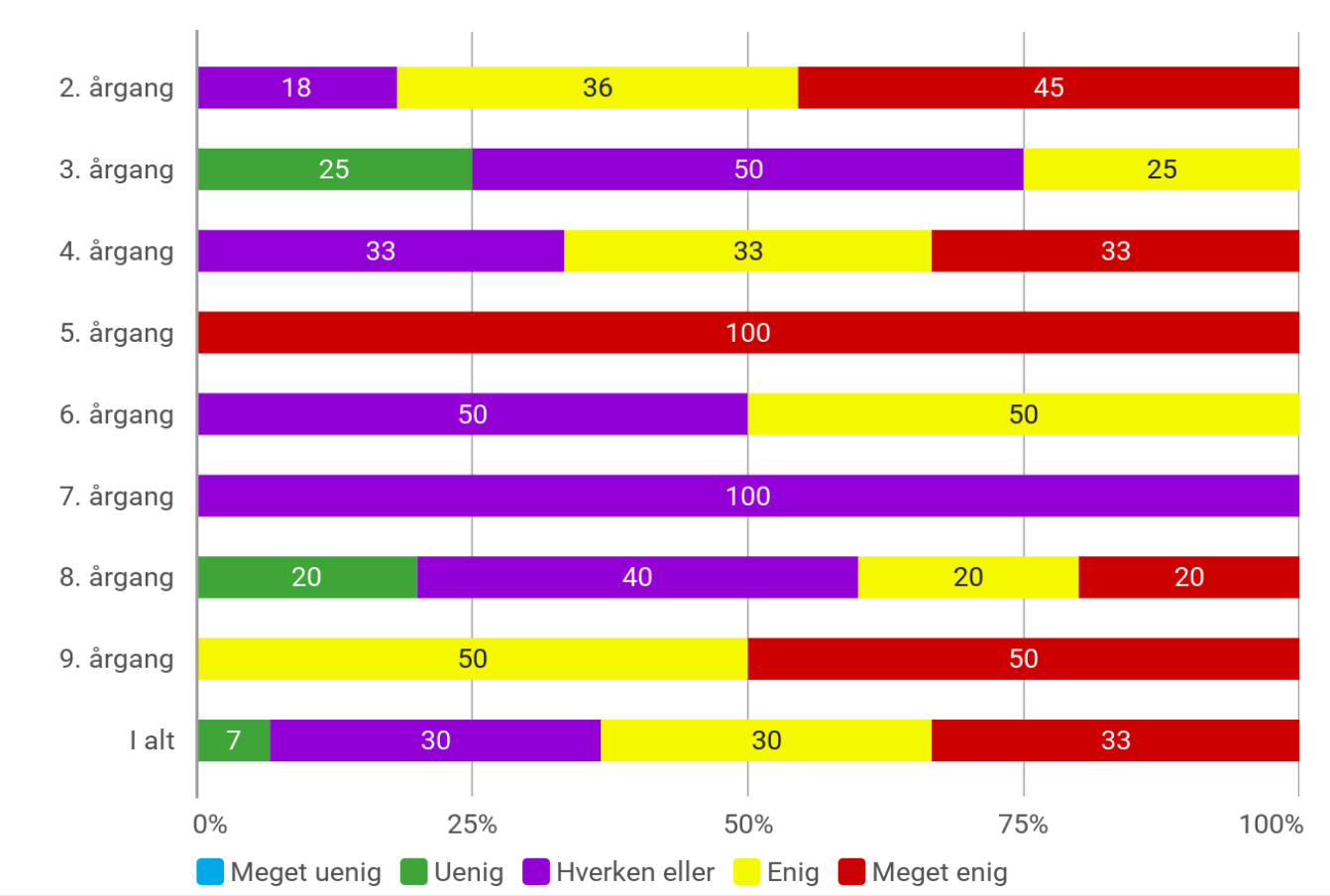

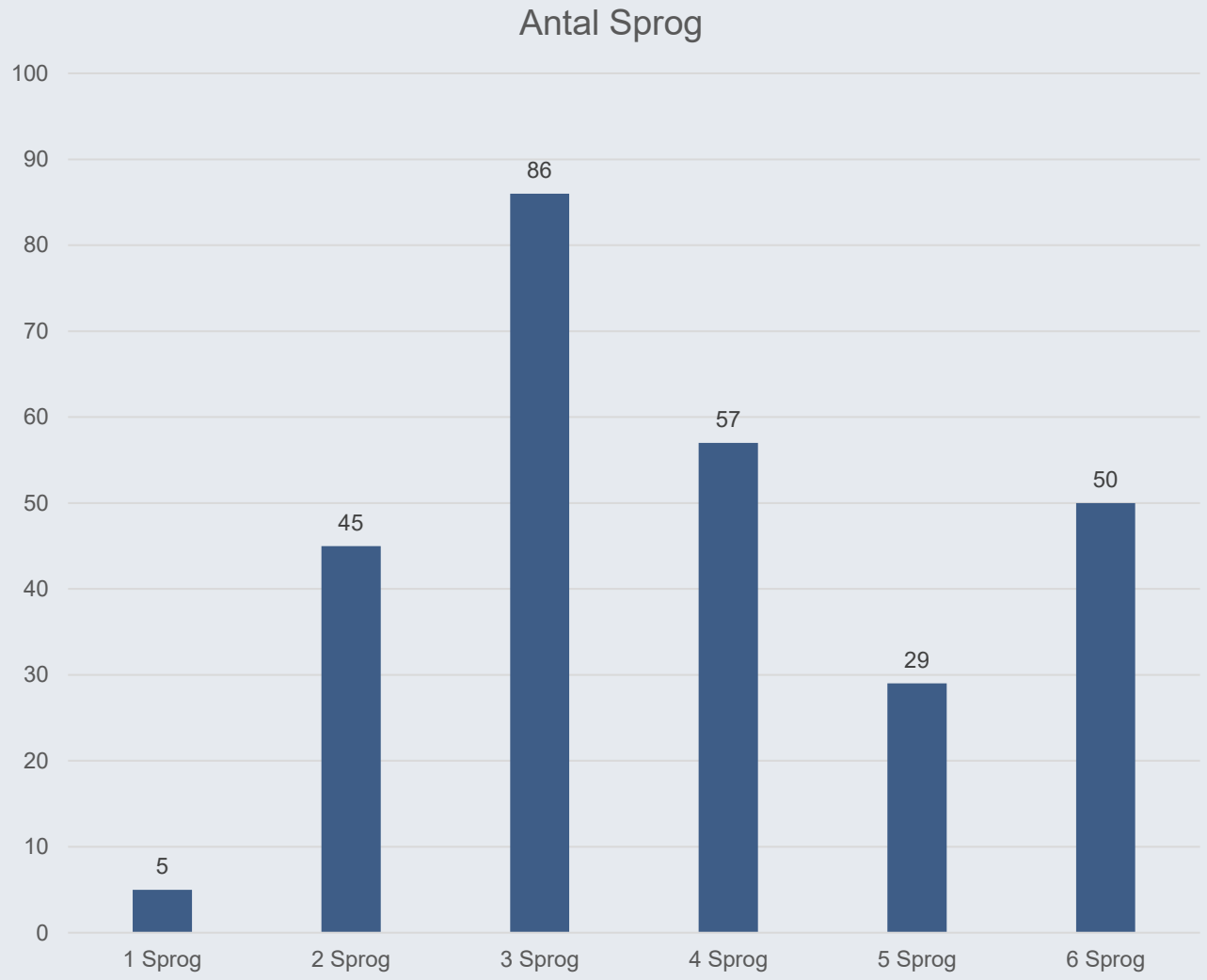

ODENSE KOMMUNE

Elevspørgsmål

Hvor mange sprog taler du?
– Det behøver ikke være perfekt.

Translanguaging

➢At bruge sin samlede sproglige kompetence når man tænker, lærer eller kommunikerer

➢Didaktisk strategi, hvor man lader barnet bruge sin samlede sproglige kompetence

(Holmen og Thise, 2021)

Sprogstærk skole

ODENSE KOMMUNE

Skolekultur

Læringsmuligheder

Organisering & systematik

Sproglige øvebaner

Medarbejder

Jeg prioriterer samtaler imellem eleverne i undervisningen

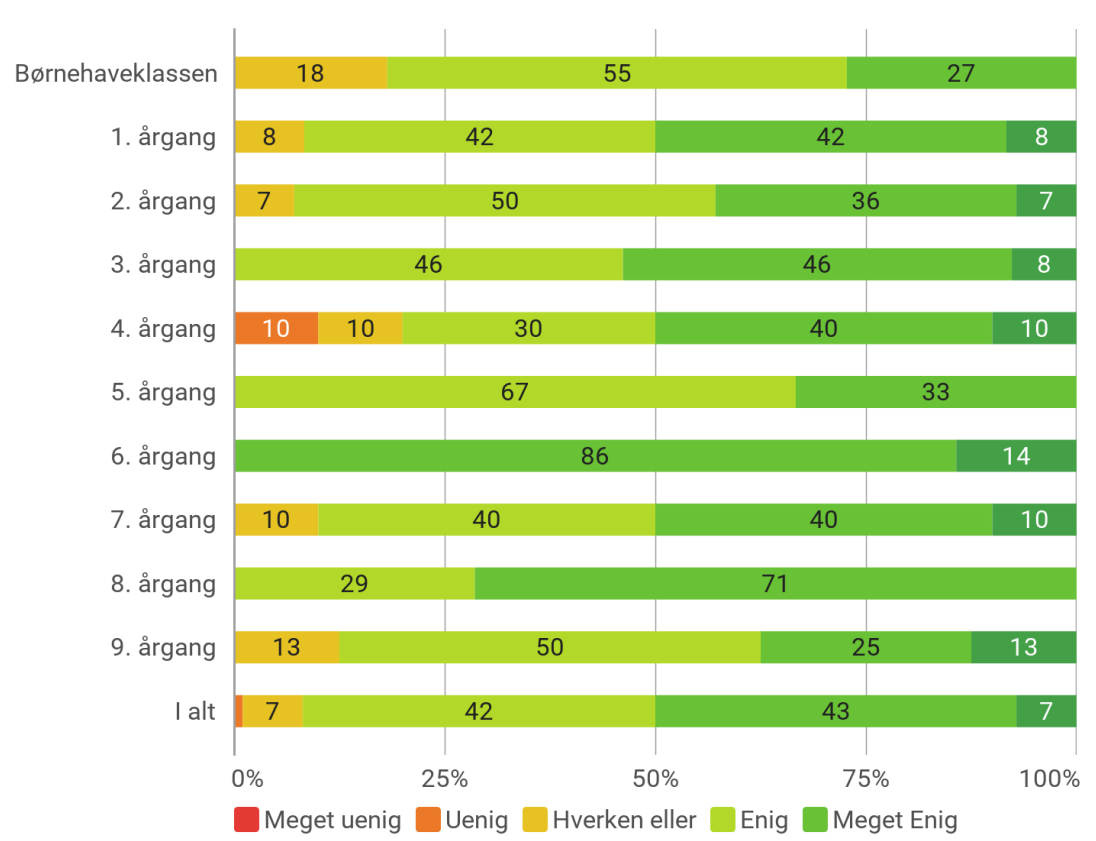

Elever

Hvem taler mest i undervisningen?

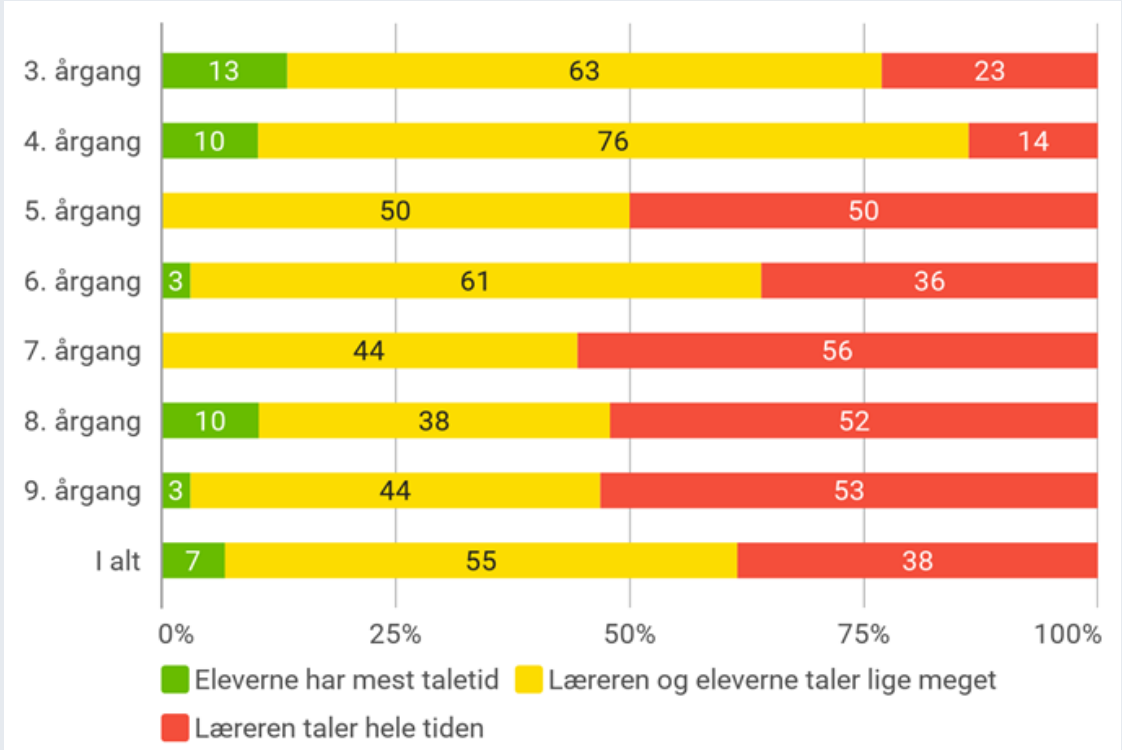

Den der taler lærer

I undervisning er sproglig interaktion afgørende; en vej til internalisering, konstruktion og dannelse af ny viden

Dialog er en proces, der udvikler elevernes tænkning og deltagelsesformer - og udgør en vej ind i skriftsproget

Eleverne bruger sproget aktivt

- Sætter ord på tanker og ideer
- Hører andres perspektiver
- Forhandler om betydning
- Udvikler metakognition

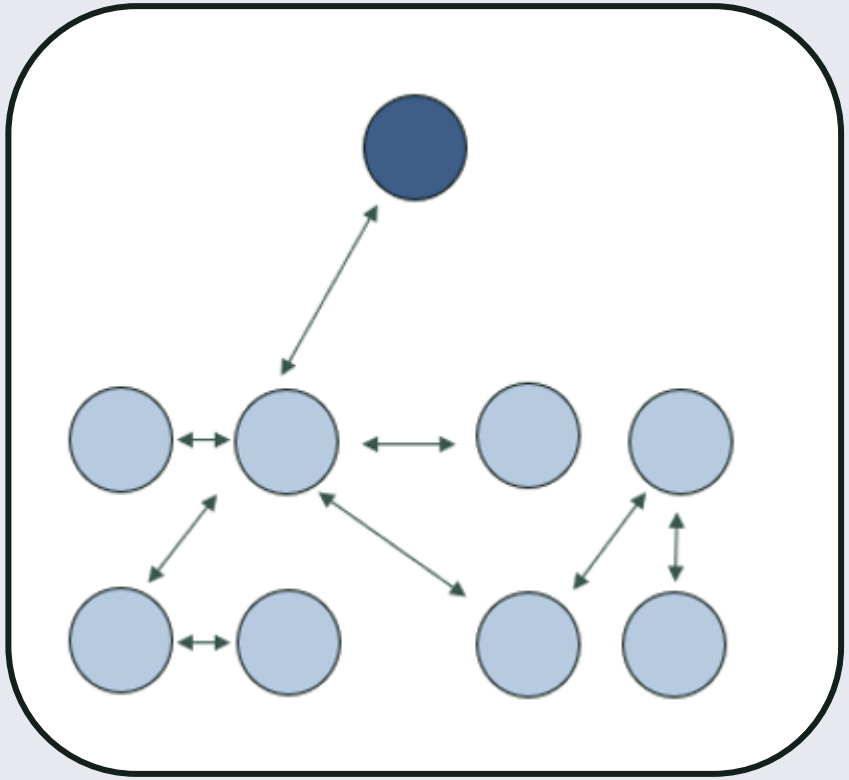

Dagen i dag

Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

ODENSE KOMMUNE

ODENSE KOMMUNE

Didaktikken er afgørende for ordtilegnelsen

Når voksne bare forklarer et ords betydning, er der 5-14% chance for, at det vil lagres i elevernes langtidshukommelse.

Lars Stenius Stæhr: *Tilegnelse og testning af ordforråd.*
I: Sprogfag i forandring (2016)

Ordtilegnelsesdidaktik

Medarbejdere

Jeg giver eleverne mulighed for aktivt at øve nyt ordforråd

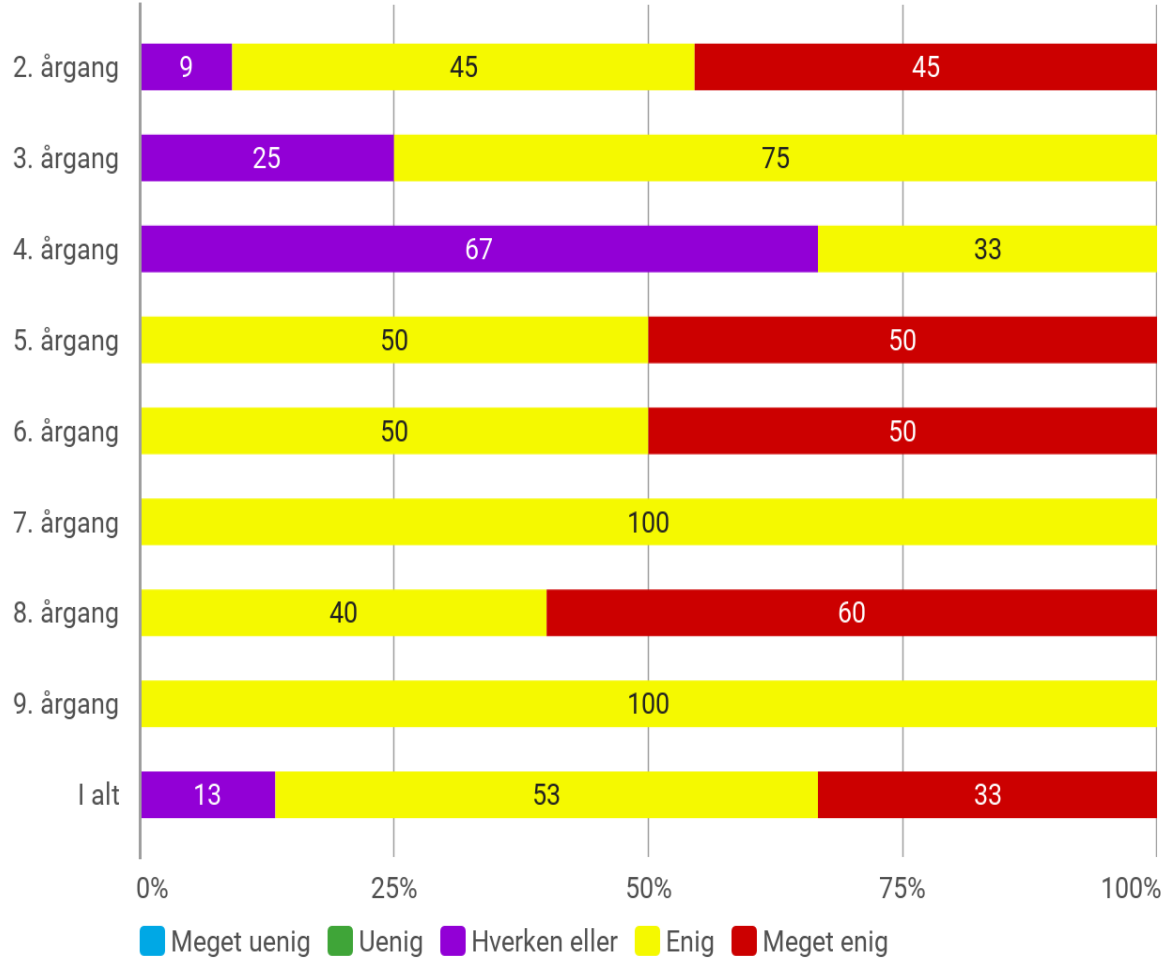

Elever

Hvad sker der i undervisningen, når du møder nye ord eller ord du ikke helt forstår?

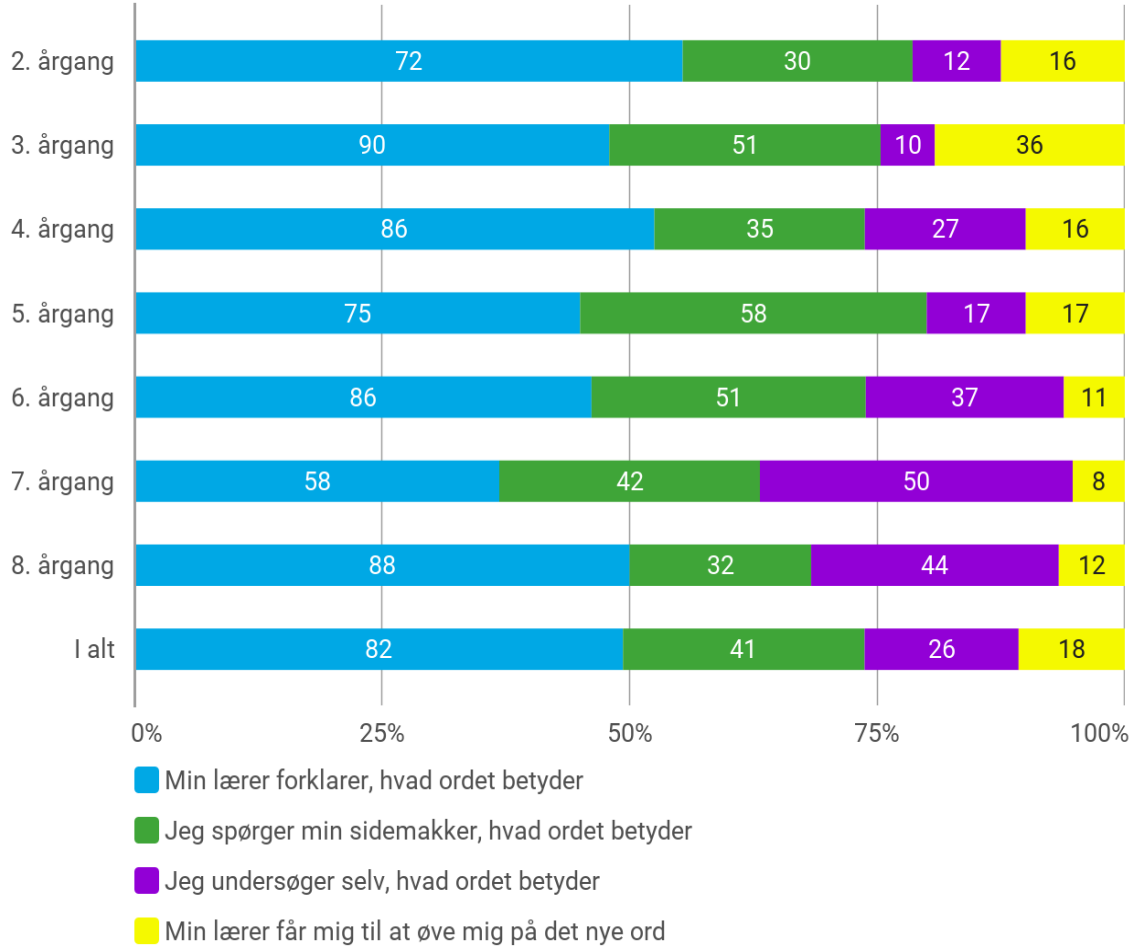

Knee to knee

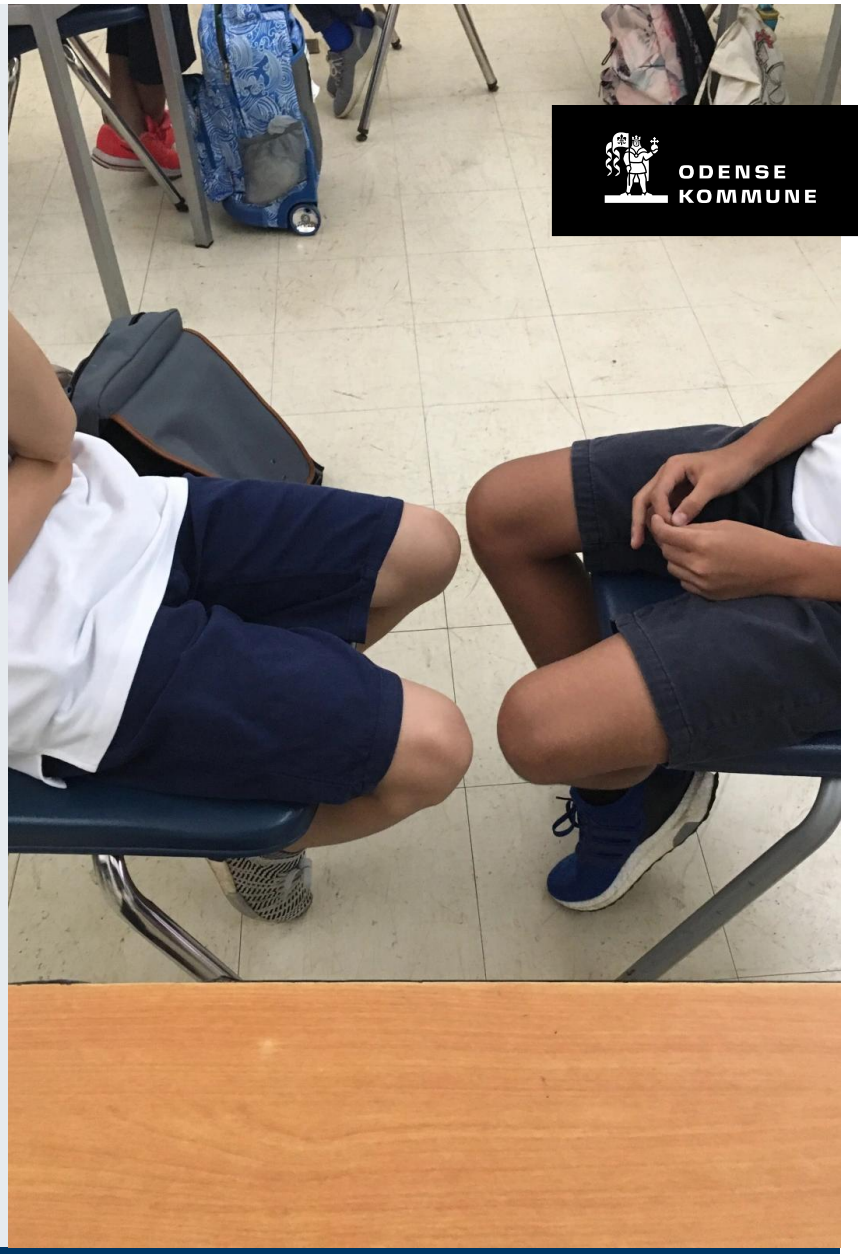

Et eksempel på program

- Translanguaging og taletid til eleverne
- Samtalelektier og forældresamarbejde
- Fra hverdagssprog til fagsprog og stilladsering

Sprogstærk Skole - workshop på Vestre Skole

4. august 2025

Kl. 13.30-15.30

Som vinkel på arbejdet med *Stærke Børnemiljøer*, sætter vi på denne workshop fokus på sprogudviklende undervisning i alle fag.
På workshoppen kobler vi teori med konkret praksis og svarene fra spørgeskemaundersøgelsen blandt medarbejdere og elever.
Workshoppen danner grundlag for valg af næste mikrohandling.

Program

Del 1: Den sprogstærke skole

- Fra hverdagssprog til fagsprog
- Translanguaging
- Karakteristika ved sprogudviklende undervisning

Del 2: Workshop

- Vi prøver forskellige metoder ift. sprogudviklende undervisning

Del 3: Ordtilegnelse og opsamling

- Ordforråd og ordtilegnelse
- Opsamling og tak for i dag

Vi har talt om/afprøvet disse aktiviteter

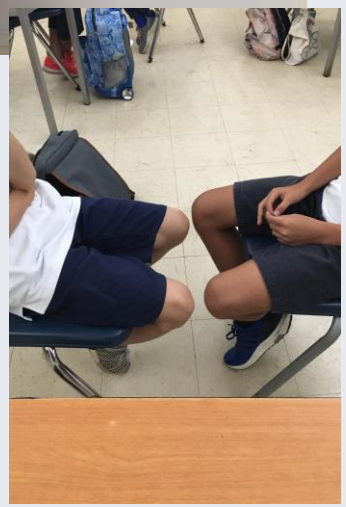

- Knee2knee
- Sociolingvistisk profil
- Kategorisering
- Giv én – få én
- Quiz og byt
- Informationskløftsopgaver
- Rød – gul – grøn
- Visualisering af centrale begreber før læsning

Vælg en aktivitet som mikrohandling

Sprogstærk skole

ODENSE KOMMUNE

Skolekultur

Læringsmuligheder

Organisering & systematik

Formål
At sikre lige lærings- og uddannelsesmuligheder for alle elever via tre kerneelementer i skolens sprogindsats fra ForårsSFO – 9. klasse symboliseret ved **Sproghuset**:

Sprogstærk skole

Skolekultur
Fx
Fælles fokus på sprog og flersprogethed
Det fysiske læringsmiljø

Læringsmuligheder
Fx
Forankrede principper for sprogudviklende fagundervisning

Organisering og systematik
Fx
Rammer for sproglig udvikling for alle børn

Baggrund
Stærke sproglige kompetencer er nøglen til uddannelse, både for minoritetssproglige elever og for elever der af forskellige årsager har et mindre nuanceret sprog.
Gennem kommunikativ undervisning med interaktion, tværsproglighed, modellering og stilladsering styrkes alle elevers sprogudvikling.

Målet er at skabe en sprogstærk skole med fokus på lige lærings- og uddannelsesmuligheder for alle elever gennem sprogbaseret undervisning, hvor flersprogethed ses som ressource og, hvor den sprogbaserede tilgang tænkes ind i alle fag og i SFO.

ODENSE KOMMUNE

XX-skolen
Mangfoldige læringsmiljøer
Sprog som ressource

ODENSE KOMMUNE

Styregruppen

Hvad kalder det på hos os?

Vores succeskriterier

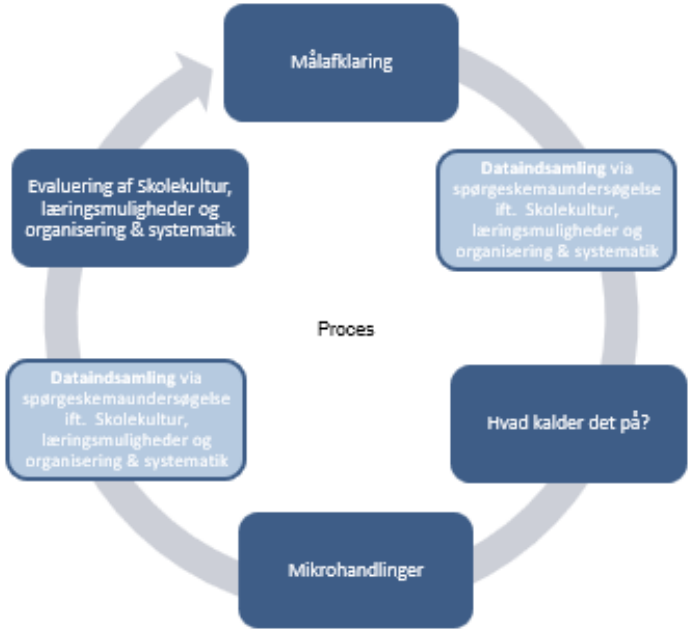

Tilgang
Proces:
Der arbejdes med en åben og undersøgende tilgang for at skabe en organisatorisk udvikling på skolen. Skoleledelsen nedsætter en styregruppe, der koordinerer processen med sprogkonsulenten.
Sprogkonsulenten er med i det første loop i procesmodellen, hvor en række mulige milepæle er lagt ind, som sprogkonsulenten faciliterer og følger op på.

Sproghuset:
Undervejs i processen udarbejder skolens ledelse og medarbejdere sammen indholdet for Sprogstærk skole ift. *skolekultur* og *Læringsmuligheder*. Det sidste element *Organisering* og *systematik* er et ledelsesspor, som ledelsen udarbejder med sparring fra sprogkonsulenten.

Milepæle:
Dataindsamling ift. *Skolekultur* og *Læringsmuligheder* via spørgeskemaundersøgelse blandt alle medarbejdere og elever fra 3.- 9. årgang er de eneste faste milepæle. Øvrige milepæle justeres i samarbejde med styregruppen.

Målafklaring → **Dataindsamling** → Hvad kalder det på? → Workshops & mikrohandlinger → Dataindsamlig → Evaluering af skolekultur og læringsmuligheder

Tidslinje til datoer for aftaler

SPROGSTÆRK SKOLE

Sprogstærk skole

Skolekultur	Læringsmuligheder	Organisering og systematik
Fx fælles fokus på sprog og flersprogethed el. det fysiske læringsmiljø	Fx forankrede principper for sproguddviklende fagundervisning	Fx rammer for sproglig udvikling for alle børn

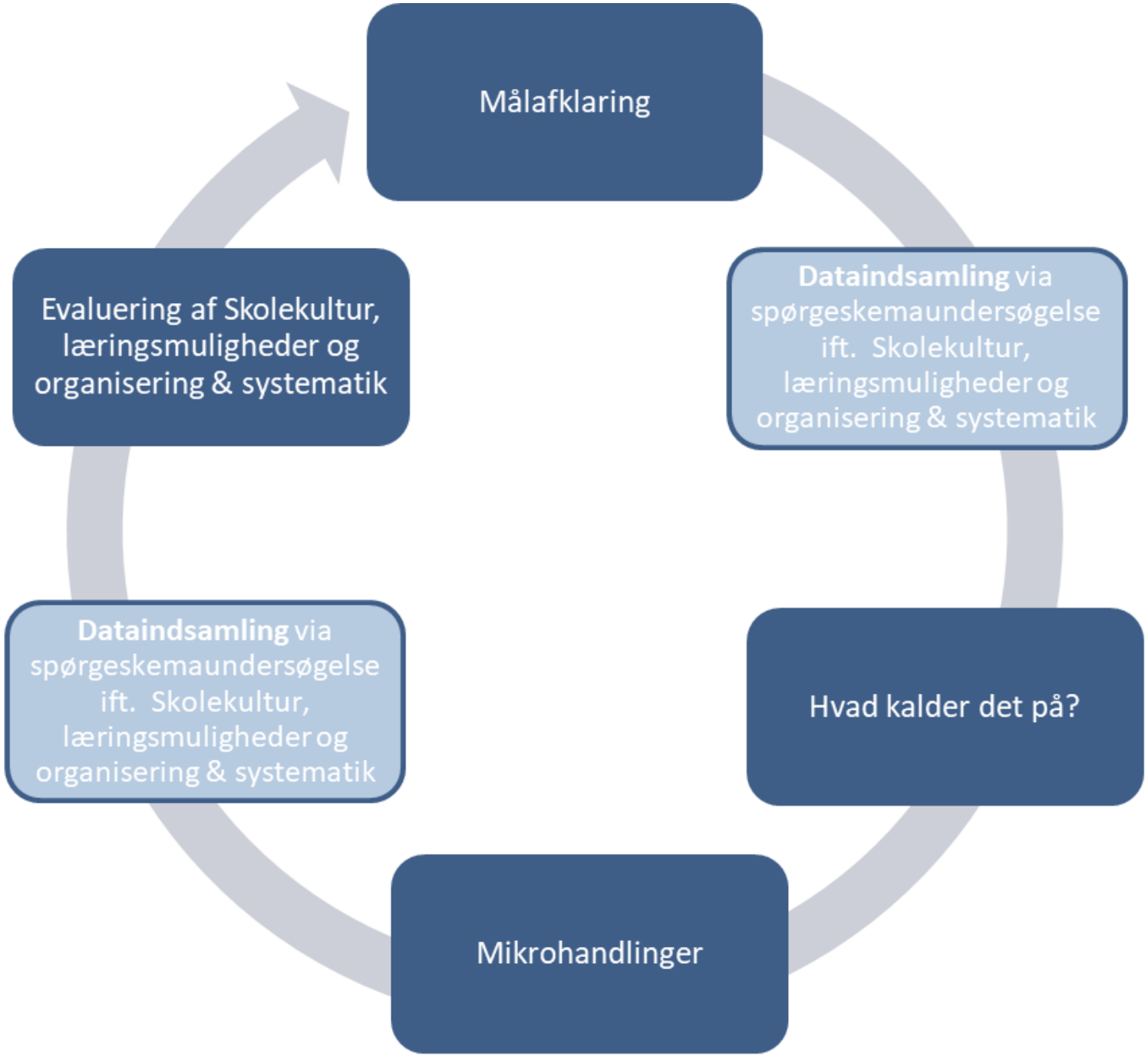
Målafklaring
Dataindsamling via spørgeskemaundersøgelse ift. Skolekultur, læringsmuligheder og organisering & systematik
Hvad kalder det på?
Mikrohandlinger
Dataindsamling via spørgeskemaundersøgelse ift. Skolekultur, læringsmuligheder og organisering & systematik
Evaluering af Skolekultur, læringsmuligheder og organisering & systematik

Jeg samarbejder med mine kolleger om sproglig udvikling på tværs af fag fx i klasseteamet

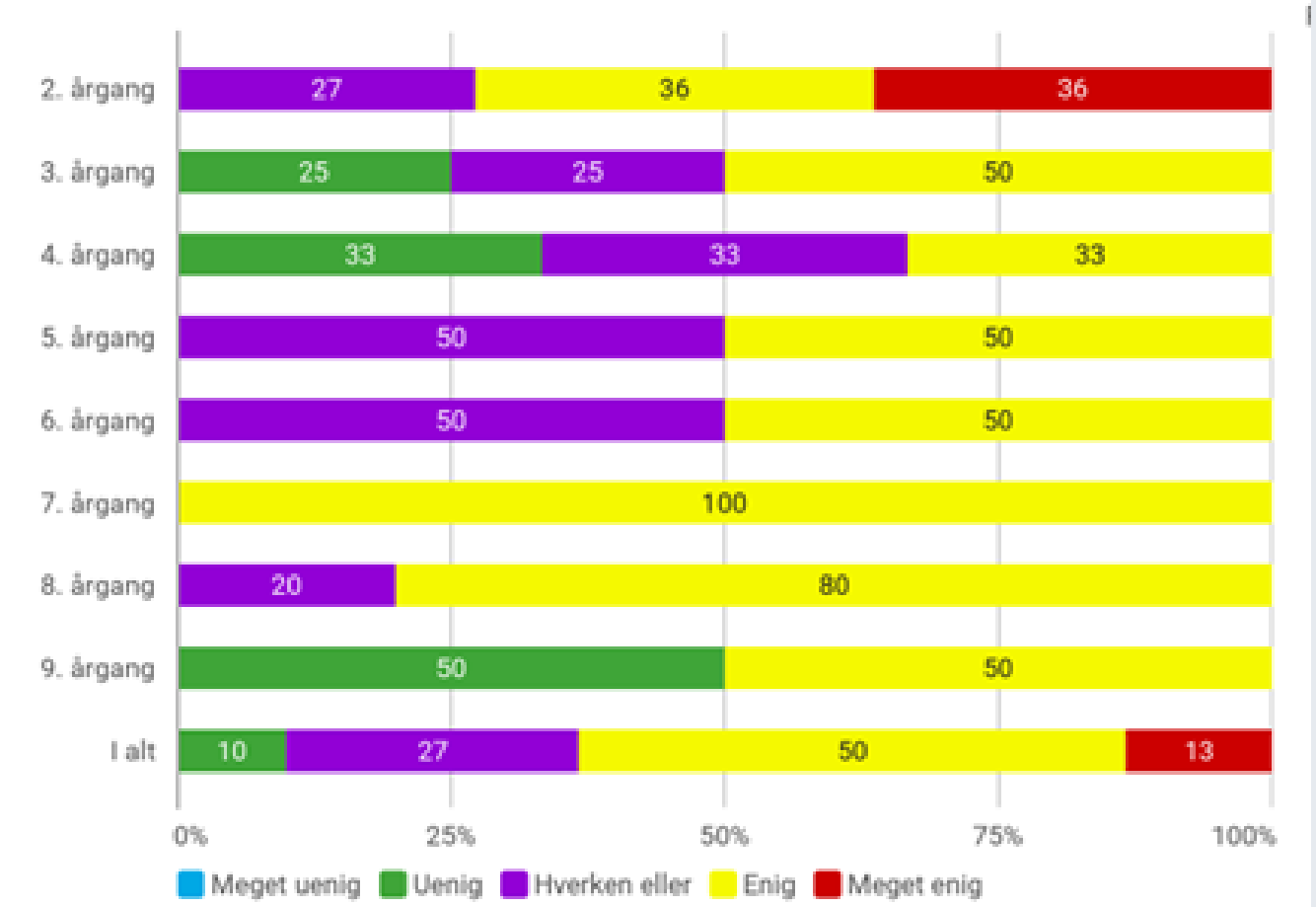

Tematikker på tværs

- Systematisk arbejde med sprog og ordtilegnelse i alle fag, teams og klasser
- Elevens sprog er en samlet sproglig ressource
- Taletid til eleverne – den der taler lærer
- Fra hverdagssprog til fagsprog
- Stilladsering
- Fælles vejlederfokus på sprog på tværs af vejlederfunktion

- Fælles sprogpolitik
- Alle medarbejdere
- Alle vejledere
- Ledelsen

Fokus på sprog

Faglig vejleder

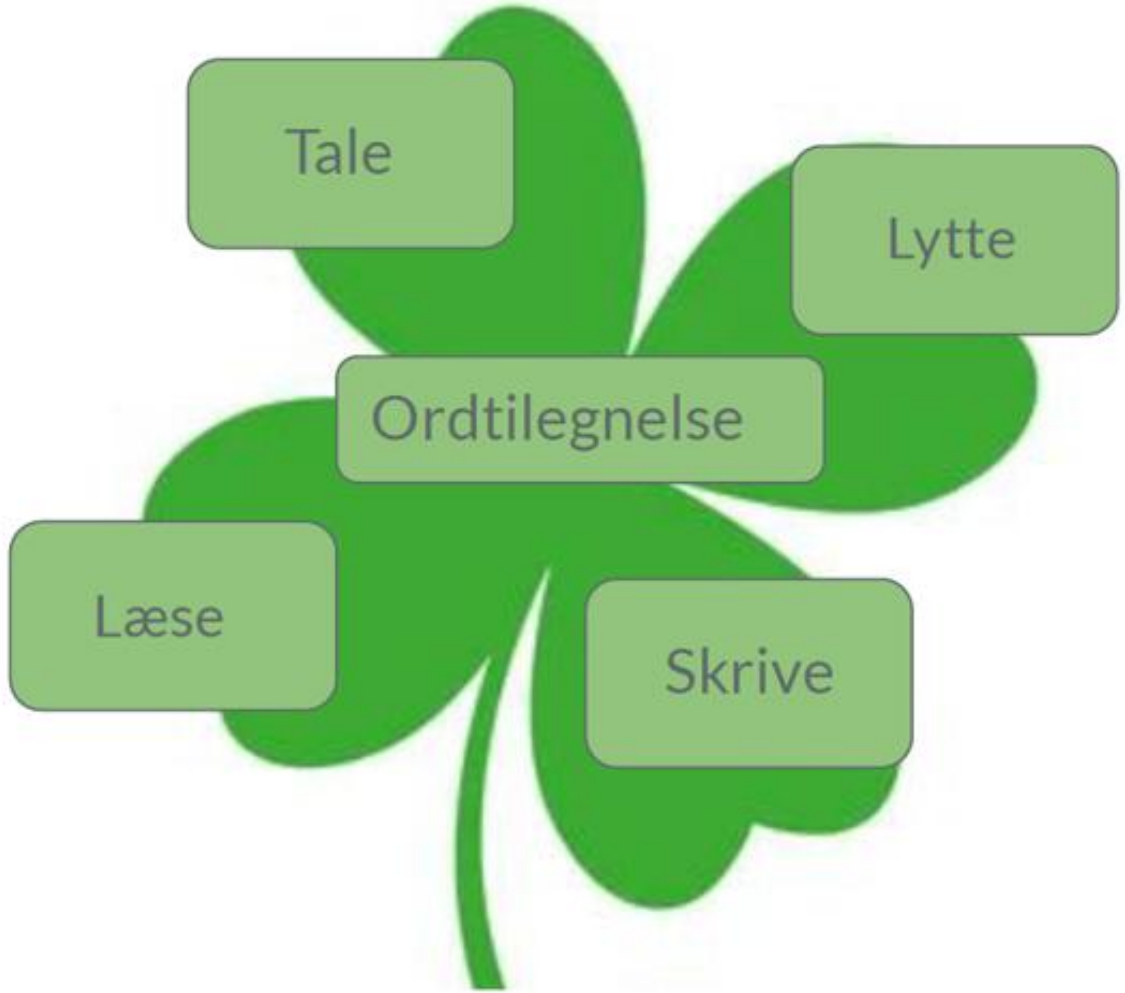

Inklusionsvejleder

Tale:

- makkersnak i alle fag
- Struktur for *hvordan* eleverne taler sammen / stilladseret, kvalificeret taletid
- Eleverne har mere taletid end de voksne

Lytte:

- Fokus på basen for kommunikation: øjenkontakt, passende svartid og kropssprog
- Lytteformål
- Stilladsering af aktiv lytning

Ordtilegnelse:

- Flere sprog inddraget meningsfyldt og relevant
- Sproglige mål til alle emner
- Systematisk arbejde med sproglige øvebaner af nye fagord og repetition af kendte fagord samt social kommunikation

Læse:

- Læseformål
- Fokus på fagenes fagord / begreber
- Billeder og visualisering af fagord på alle klassetrin
- Læsestrategi i de forskellige fag

Skrive:

- Skrivning i alle fag
- Stilladsering med modeltekster, skrive skabeloner, sætningsstartere mm. og 'pushed output

Faglig vejleder

Inklusionsvejleder

Hvordan kan vi se om undervisningen er sprogudviklende?

TALE	LÆSE	LYTTE	SKRIVE
Er der taletid til alle elever? Struktureret taletid til eleverne (fx makkersvar) Struktur for *hvordan* eleverne taler sammen: Hvem taler, hvem lytter osv. At *alle* elever er sprogligt aktive om opgaver med fagligt indhold Makkersnak til både faglige emner og opgaver og socialt/trivselsarbejde CL-strukturer At tage udgangspunkt i elevernes hverdagsfaglige sprog i undervisningen – Det kan ses gennem aktiviteter, hvor eleverne taler sammen/er aktive med udgangspunkt i deres hverdagssprog Eleverne har mere taletid end læreren Kvalificeret taletid som er stilladseret	Skabes læselyst og læsemotivation (evt. i samarbejde med læringscenteret) At eleverne indholdslæser, forstår det de læser og får mulighed for at vise det Anvendes læsestrategier, forståelsesstrategier og læseguides Makkerlæsning Er der givet et formål med læsningen?	Fokuseret lytning: Er der givet et lytteformål? Højtlæsning som oplevelse: er eleverne aktivt lyttende? Skabes der situationer for aktiv lytning? Læreren modellerer (viser og demonstrerer fagsproget) og støtter eleverne Læreren er lyttende ift. elevernes forslag Elever introduceres til fagsprog i det pågældende emne	Er eleverne aktive ift. at skrive i alle timer? Er der stilladsering af skriveprocessen: sproglige ressourcer i klassen, fx fagord, argumentationsord, tids-/årsagsforbindere, etc.? Bruges der skriveskabeloner?

ORDTILEGNELSE

Inddrages flere sprog meningsfuldt og relevant?
Dialogisk læsning – man kan observere på: Er der dialog med eleverne? Læses teksten flere gange? Er der lavet en for-fase for de børn, der ikke har sproglige forudsætninger for at forstå bogen?
Er der ordkort? – begrebskort? – ordforklaring? – synonymer/antonymer?
Dagens/ugens ord
Ordforklaringer
Sættes der sproglige mål for emnet/undervisningen?

Hvilke sprogudviklende metoder /redskaber har vi?

TALE	LÆSE	LYTTE	SKRIVE
Makkersnak Quiz og byt Forklar en illustration med krav til fagord Knee to knee Samtalelektier Rundt om ordet Informationskløft Strukturerede samtaleopgaver Forklare mundtligt på baggrund af fagtekst Genfortælling af oplevelser Indtale på fx telefon "Hente-diktat" (flere fag) Dialogisk læsning Modtager og afsender fokus	Makkerlæsning Samtale før, under og efter læsning Koble andre sprogbrugssituationer med læsning (tale, skrive) Læseformål Ordstafet Før-læsningsaktiviteter, fx: Ordforrådsarbejde Oplevelser før læsning Visualisering og hverdagssprog (find billeder af centrale begreber, elever taler om dem to og to) Cirkel-læsning (forskellige roller under læsning) Intro til genre (alle fag) **LOVPORT:** **L**æs **O**mformuler **V**isualiser **P**lanlæg/strategier **O**verslag **R**egn **T**jek resultat Flere sprog i spil – fx tosprogede bøger	Lyttespørgsmål Lytteformål Makkersamtaler under lytning BUM-quiz (sig 'bum' når lærer bruger et fagord) Beskriv med fagord – og lyt efter fagordene Lyttebingo (skema fra Broen til fagsproget) Cirkel-læsning (forskellige roller under læsning) Informationskløft: Lyt til din makker Dialogisk læsning Se filmbid uden lyd – gæt hvad de siger – bagefter se filmbid med lyd Dictogloss Gengiv hvad der blev sagt af kammerater Jigsaw - fællesskabende didaktik	Dictogloss Sprogbank: giv forbindere, sætningsstartere etc. Skriveordre - synligt til stede i klassen undervejs Skrive regnehistorier Skriveskabeloner Modeltekster (både konstruere og *de*konstruere) Skriv på baggrund af fagtekst fx færdiggør en tekst I alle fag fokus på fremstillingsformer Fællesskrivning på tavlen Skriveøvelse for hver 45. minut Børnestavning Opdagende skrivning Fokus på modtager og afsender

ORDTILEGNELSE

Sæt ord på oplevelser
Ugens ord og Ordkort
Semantiske netværk
Dialogisk læsning
Højtlæsning
Forforståelse

Effekt & opmærksomheder

- ✓ Det starter med fælles drøftelser om sprogkultur
- ✓ Jo stærkere systematik - jo større effekt
- ✓ Balanceret fokus på flersprogede elever
- ✓ Det skal give mening for medarbejdere, elever og forældre

Hvad så efter sidste workshop?

- Drøftelser på personalemøder, punkt til MUS, fast på dagsorden på årgangsteamet én gang om måneden mm.
- Vejlederne holder fast i og udvikler deres fælles fokus på sprog

Hvor kan man ellers starte?

- Det fysiske læringsmiljø! Hvor kan jeg se at jeres skole repræsenterer flere sprog? Tag billeder og drøft ud fra dem.

Hvad bliver du optaget af?

ODENSE
KOMMUNE
Deltagelsesmuligheder
SPROGSTÆRK SKOLE
Tak for i dag

Litteraturliste

- **Bainski, C. & Scheinhardt-Stettner, H. (red.)** (2017). Projekt „Sprachsensible Schulentwicklung“. Das_Projekt_Sprachsensible_Schulentwicklung_Erfahrungen_und_Konzepte_zur_Umsetzung_in_Schulen_Publikation_November_2017.pdf
- **Dale, P.S., Paul, A., Rosholm, M. & Bleses, D.** (2022). Prediction from early childhood vocabulary to academic achievement at the end of compulsory schooling in Denmark. *International Journal of Behavioral Development*, 47(3). https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/01650254221116878
- **EMU (u.å.):** Sproglig udvikling. https://emu.dk/grundskole/dansk/sproglig-udvikling
- **Gibbons, P** (2016): *Styrk sproget, styrk læringen*. Samfundslitteratur
- **Holmen, A og Thise, H** (2021): *Flere sprog i læringen*. Translanguaging i praksis. Samfundslitteratur
- **Neergaard, M. & Christensen, O.** (2020). *Dialog i skolen – et review af litteratur om dialogisk uddannelse, pædagogik og undervisning*. Professionshøjskolen Absalon. Hentet fra https://www.ucviden.dk/files/103627893/Dialog_i_skolen.pdf
- **Neumann Larsen, M** (2021): Udvikling af sprogstrategi på skoler. I: Unge Pædagoger nr. 3: I samfund med mange sprog
- **Thise, H. & Vilien, K.** (2019). *Broen til fagsproget*. Samfundslitteratur
- VIVE inspirationskatalog (oktober 2025): Klasseledelse og stilladsering